

Vergaderjaar 2024–2025

36 772

Verslag van een werkbezoek van de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan het Caribisch deel van het Koninkrijk

A/ Nr. 1

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK

Vastgesteld 19 juni 2025

Inleiding

Eens per parlementaire zittingsperiode van beide Kamers leggen de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal een kennismakingswerkbezoek af aan het Caribisch deel van het Koninkrijk. Van 27 april–3 mei 2025 werden de autonome landen Aruba en Curaçao, en het Openbaar Lichaam Bonaire in Caribisch Nederland bezocht. Door de COVID-pandemie was het kennismakingsbezoek vertraagd. De laatste keer dat de Voorzitters een werkbezoek aflegden was in januari 2018.

De delegatie bestond uit de Voorzitter van de Eerste Kamer, dhr. Bruijn, de Voorzitter van de Tweede Kamer, dhr. Bosma, de Griffier van de Eerste Kamer, dhr. Nehmelman, de Griffier van de Tweede Kamer, dhr. Oskam, de griffier van de vaste commissie voor Koninkrijksrelaties van de Eerste Kamer, dhr. Bergman, de griffier van de vaste commissie voor Koninkrijksrelaties van de Tweede Kamer, mw. Meijers, en adviseur protocol van de Eerste Kamer, mw. Vermeeren.

De delegatie spreekt haar bijzondere dank uit aan alle gesprekspartners in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Ook bedankt zij graag de waarnemend Vertegenwoordiger van Nederland voor Aruba, Curaçao en Sint Maarten, mw. De Reuver, haar plaatsvervanger te Aruba, dhr. Storimans, en hun medewerkers, en de plaatsvervangend Rijksvertegenwoordiger voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba, dhr. Helmond, en zijn medewerkers voor hun grote inspanningen bij de organisatie en inhoudelijke voorbereiding van het werkbezoek.

De Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal,
Bruijn

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,
Bosma

ARUBA

Op zondag 27 april 2025 reisde de delegatie af naar Aruba.

De volgende ochtend ontving zij een briefing over de actuele politieke, sociaaleconomische en maatschappelijke ontwikkelingen in Aruba door de plaatsvervangend Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, dhr. Storimans, en senior beleidsmedewerker, dhr. Beusekom. Aansluitend werden de Kamervoorzitters en hun staf ontvangen door de Gouverneur van Aruba, dhr. Boekhoudt. Het gesprek zag op enkele actuele thema's op politiek, sociaaleconomisch en maatschappelijk terrein.

Daarna reisde de delegatie naar het Bestuurskantoor waar zij een gesprek had met Minister-President Eman en vicepremier Croes van Aruba. Met beide bewindspersonen spraken de Voorzitters onder andere over duurzame economische groei, diversificatie van de Arubaanse economie en de vertaalslag van welvaart naar welzijn en de bestrijding van de armoede. De Minister-President vroeg ook aandacht voor het dossier financieel toezicht, waarvoor zowel een rijkswet als een landsverordening in voorbereiding zijn. Omdat de deadline van 1 mei 2025 van het indienen van de rijkswet bij de Tweede Kamer niet was gehaald, wordt Aruba geconfronteerd met extra rentelasten. Dhr. Eman vroeg hiervoor aandacht in de hoop dat een oplossing kan worden bereikt. Vervolgens werd gesproken over de huidige geopolitieke situatie. Daarbij ging het onder andere over de rol van de VS in en jegens het Caribisch gebied, over de politieke situatie in Venezuela, en de invloed van grootmachten als Rusland en China in de regio.

Aansluitend kregen de Kamervoorzitters en de overige delegatieleden een lunch aangeboden door de Staten van Aruba. Ze werden hartelijk ontvangen door de nieuwe Statenvoorzitter, dhr. Sneek, en de fractievoorzitters van AVP (mw. Arends), MEP (mw. Wever-Croes), FUTURO (dhr. Goeloe) en PPA (dhr. Oduber) in de Staten. Met hen hebben de Voorzitters van gedachten gewisseld over enkele actuele thema's, zoals de demografische ontwikkelingen in Aruba, de relaties met de VS en de ontwikkelingen rondom het financieel toezicht.

Daarna brachten de Voorzitters, in aanwezigheid van de Minister van Onderwijs, mw. Croes, een bezoek aan EPB-school San Nicolas. Ze werden rondgeleid door de school die basisberoepsopleidingen biedt aan circa 550 leerlingen. De school telt ca 87 fte personeel. Tijdens de rondleiding presenteerden leerlingen hun vaardigheden en kennis, onder andere op de terreinen van ict, koksopleiding en horeca. Een van de grootste uitdagingen in het onderwijs is dat leerlingen die stagelopen op hun stageplek in dienst treden en hun opleiding niet verder voortzetten.

Aansluitend werd een bezoek gebracht aan het Instituto Medico San Nicolas (ImSan). Imsan verenigt onder andere een ziekenhuis (in 2023 gecertificeerd), spoedeisende hulp, huisartsenpost (2024), laboratorium, en röntgenafdeling. Het is in 2005 ingesteld bij landsverordening. Het ziekenhuis heeft een snelle groei doorgemaakt van 6 afdelingen in 2012 naar 14 afdelingen nu. Het heeft ook tien ambulances (ca 8.000 ritten per jaar) en twee rapid responders. Het ziekenhuis telt drie operatiekamers, waarbij één speciaal bedoeld is voor oogheelkunde. Het ImSan fungeert ook als back-up voor het grotere Dr. Horacio E. Oduber Hospitaal (HOH) in Oranjestad. Ook wordt hier zorg geboden aan inwoners van Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Gelet op deze functie zou het voor de hand liggen dat ImSan in de toekomst ook zou kunnen beschikken over een IC-afdeling, wat momenteel niet het geval is. De samenwerking met HOH is vastgelegd in een Memorandum of Understanding.

Aan het einde van de dag bracht de delegatie een bezoek aan Zorgcentrum San Nicolas van de Stichting Algemene Bejaardenzorg Aruba (SABA). SABA werd in 1972 opgericht als een instelling voor algemene ouderenzorg. Sinds 2011 is SABA in transitie naar een instelling voor chronische zorg en een centrum van expertise in ouderenzorg en verpleging. Cliënten hebben complexe aandoeningen, waaronder dementie, neurologische klachten, ernstige somatische klachten, terwijl er ook jongere cliënten zijn met cognitieve problemen. In de Arubaanse zorgsector is een integrale aanpak nodig, ook al omdat de bevolking vergrijst en er tevens sprake is van ontgroening (afname van geboortecijfers). De organisatie heeft drie verpleeghuizen in beheer: Verpleeghuis, Huize Maris Stella en het Zorgcentrum San Nicolas. Er wordt zorg geboden aan zo'n 200 bewoners door een staf van circa 270 medewerkers. De organisatie wordt gesubsidieerd door de Arubaanse overheid. De uitdagingen waarmee SABA zich geconfronteerd ziet zijn beperkte middelen, een verouderde infrastructuur en een vergrijzend personeelsbestand. De capaciteit zou eigenlijk verder moeten groeien naar 500 plekken voor patiënten. Na een inleidend gesprek werden de Voorzitters rondgeleid over het terrein, zodat een indruk werd verkregen van de verschillende afdelingen en de woningen van de cliënten. Voor de locatie San Nicolas is afgelopen jaar met een subsidie vanuit Nederland/VNO een airco aangeschaft voor de gemeenschappelijke ruimte van het zorgcentrum, zodat deze beter gebruikt kan worden door de patiënten.

Dinsdagochtend 29 april 2025 vervolgden de Kamervoorzitters hun werkbezoek met een ontbijtgesprek met een tiental ondernemers die actief zijn in het revitaliseren van de binnenstad van Oranjestad. Ook de Minister van Financiën, Economische Zaken en Primaire Sector van Aruba, dhr. Wever, nam actief deel aan dit gesprek. Elk van de ondernemers schetste kort zijn of haar bijdrage aan het vergroten van de leefbaarheid en het aantrekkelijk maken van het centrum van Oranjestad. Drie functies staan daarin centraal: wonen, werken en ontdekken. De initiatieven en concepten die werden gepresenteerd (en die deels ook al waren gerealiseerd) waren zeer divers van aard en vergroten op hun eigen wijze de aantrekkelijkheid van het centrum. De uitdagingen zijn niet gering: veel erfgoed is reeds verloren gegaan, Aruba is een duur eiland, personeel is moeilijk te krijgen en te behouden, de binnenstad telt vele dak- en thuislozen en voor automobilisten is de binnenstad moeilijk bereikbaar wegens een gebrek aan parkeerplaatsen. Wat de financiering van de initiatieven betreft, is sprake van zowel de aanwending van private middelen als het benutten van publieke fondsen. De ontwikkeling van de binnenstad van Oranjestad maakt ook onderdeel uit van het Landspakket Aruba, met daarin afspraken tussen Aruba en Nederland over de te nemen maatregelen en de structurele hervormingen op financieel, economisch en bestuurlijk gebied. Vanuit Nederland is in dit kader een stadsontwikkelaar beschikbaar gesteld voor dit project. Ook heeft men voor de ontwikkeling van historische panden in de binnenstad gebruik kunnen maken van gelden uit het Nationaal Restauratiefonds.

De Kamervoorzitters brachten daarna een werkbezoek aan de Guarda Nos Costa (GNC), de dienst terugkeer en vertrek van Aruba. Het immigratiedetentiecentrum van de GNC bevindt zich in de wijk Dakota in Oranjestad. Illegaal verblijf op Aruba is als zodanig niet strafbaar, wel als illegalen werken of andere strafbare feiten plegen. Bij aankomst in het GNC wordt binnen enkele uren een detentiemaatregel afgegeven, persoonlijke bezittingen worden afgenomen en de gedetineerden worden in een cel geplaatst. Binnen 72 uur na detentie, wordt de zaak door een rechter getoetst en besloten of de detentie rechtmatig is. Uiteindelijk kan uitzetting volgen. De GNC draagt de kosten van uitzetting. De meeste uitzettingen vinden plaats naar Colombia en Ecuador, minder naar

Venezuela. Velen komen op legale wijze binnen via low-budget-carriers, maar verlaten het land vervolgens niet en verblijven vervolgens illegaal. Dat geldt voor zo'n 35 procent. Per kwartaal worden overigens zo'n 900–1.000 mensen bij de grens de toegang tot Aruba onttrokken. Het personeel van de dienst heeft geen geweldsinstructie en is afhankelijk van de medewerking van het Arubaanse politiekorps. Een andere uitdaging betreft de gebrekkige gegevensuitwisseling in de vreemdelingenketen. De opsporingscapaciteit is zo begrensd. Ten gevolge van de recente regeerwisseling is onduidelijk hoe de toekomst van de GNC eruit zal zien.

Aansluitend bracht de delegatie een bezoek aan het Nationaal Archief van Aruba (ANA). Daar werden de beide Kamervoorzitters rondgeleid over een tentoonstelling over Aruba in de Tweede Wereldoorlog. Er werd apart stilgestaan bij de lotgevallen van de Arubaanse verzetsstrijder Segundo Jorge Adelberto (Boy) Ecury (1922–1944), onder andere actief in het verzet in Oisterwijk. Boy Ecury werd in november 1944 verraden en gefusilleerd op de Waalsdorpervlakte. In 1947 werd zijn stoffelijk overschot met militaire eer op Aruba herbegraven. Tevens kreeg de delegatie bij het bezoek aan het ANA uitleg over de erfgoeddatabase Coleccion Aruba (<https://coleccion.aw/pages/en/home-en/>) waarin uiteenlopende bronnen voor de geschiedenis van Aruba zijn samengebracht. Tot slot werden de Voorzitters rondgeleid langs de afdeling digitalisering en door het depot van het archief. Het archief zou in de toekomst graag samenwerken met de Staten-Generaal waar het gaat om archiefstukken over de (politieke) geschiedenis van het Koninkrijk.

CURACAO

Hierna beëindigde de delegatie haar werkbezoek aan Aruba en vloog zij door naar Curaçao. De delegatie werd direct na aankomst gebriefd door mw. De Reuver, waarnemend Vertegenwoordiger van Nederland in Curaçao, Aruba en Sint Maarten (VNW). Medewerking aan deze briefing werd ook verleend door mw. Verrijp, speciaal vertegenwoordiger Benedenwindse eilanden van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, en mw. Melchers, senior beleidsadviseur bij VNW. Tijdens de briefing werd stilgestaan bij het politieke landschap op Curaçao en werden de actuele beleidsdossiers langsgelopen, met name toegespitst op de relatie Curaçao–Nederland/Koninkrijk. Ook werd van gedachten gewisseld over de actuele geopolitieke situatie en wat dit betekent voor Curaçao en het Koninkrijk der Nederlanden in de regio.

Daarna vertrok de delegatie naar het Paleis van de Gouverneur, waar de Kamervoorzitters werden ontvangen door de Gouverneur van Curaçao, mw. George-Woudt. Met haar bespraken de Voorzitters onder andere de Curaçaose politiek en de economische ontwikkeling van het land, de samenwerking in Koninkrijksverband en de betekenis van de geopolitieke situatie voor Curaçao. Ook werd stilgestaan bij het naderende afscheid van de Gouverneur.

Woensdagochtend 30 april 2025 werd de delegatie ontvangen in de Staten van Curaçao. Zij werd hartelijk welkom geheten door de Voorzitter van de Staten, mw. America-Francisca, en de leden van de commissie voor Rijksaangelegenheden, Interparlementaire Relaties en Buitenlandse Betrekkingen. Gezamenlijk werd teruggeblikt op de Statenverkiezingen op Curaçao van 21 maart 2025, die een meerderheid hebben opgeleverd voor de MFK (van demissionair Minister-President Pisas) van 13 van de 21 zetels. Andere partijen in de nieuwe Staten, die op 11 mei 2025 worden geïnstalleerd, zijn de PNP (4 zetels), PAR (2 zetels) en de combinatie MAN-PIN (2 zetels). De Statenleden wisselden met de Kamervoorzitters van gedachten over de *checks and balances* in de Curaçaose politiek.

Daarbij kwam bijvoorbeeld de vraag aan de orde hoe in het dagelijks functioneren van het Curaçaose parlement de rechten van de oppositie worden gewaarborgd. Ook werd van gedachten gewisseld over de rol van de adviesorganen, zoals de Raad van Advies en de Algemene Rekenkamer Curaçao, in het Curaçaose staatsbestel. Kortom, het functioneren van de rechtstaat, een discussie die ook in Nederland speelt, mede naar aanleiding van het in 2024 verschenen rapport van de Staatscommissie rechtsstaat. Andere onderwerpen die in het gesprek de revue passeerden waren onder andere de geopolitieke situatie, de economische ontwikkeling van Curaçao en de mogelijke nieuwbouw of renovatie van de huisvesting van de Staten.

Aansluitend brachten de Kamervoorzitters een bezoek aan de marine- en kustwachtbasis Parera. Daar ontvingen de Kamervoorzitters een briefing door de Commandant der Zeestrijdkrachten in het Caribisch gebied, tevens directeur Kustwacht, Commandeur Hansen, en zijn staf. De Kustwacht in het Caribisch gebied werd in 1996 opgericht en is een samenwerkingsverband tussen de vier landen in het Koninkrijk der Nederlanden, Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Nederland. De juridische basis is de Rijkswet Kustwacht. Zij moet zorgen voor maritieme veiligheid in het Caribisch gebied door opsporing, toezicht en dienstverlening (SAR). Een belangrijke taak betreft optreden tegen maritieme drugstransporten op volle zee (onder het Verdrag van San Jose). Het grootste deel van de inzet van de Kustwacht is gericht op de justitiële opsporing, het resterende deel (circa 20%) betreft toezicht- en dienstverlenende taken. De Kustwacht heeft een personeelsbestand (civiel en militair) van circa 250 personen.

De handhaving van de onafhankelijkheid en verdediging van het Koninkrijk is een Koninkrijksaangelegenheid en valt onder verantwoordelijkheid van de CZMCARIB. Deze heeft drie hoofdtaken. Ten eerste het beschermen van de integriteit en de belangen van het grondgebied van Curaçao, Aruba, Sint Maarten en de Openbare Lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Daarnaast het bevorderen en handhaven van de internationale rechtsorde en stabiliteit. Ten derde het ondersteunen van civiele autoriteiten. Daartoe beschikt de CZMCARIB over circa 590 operationeel personeel, ca 300 ondersteunend personeel en 4 kazernes. Onder hoofdtak 2 valt onder andere de drugsbestrijding. In 2024 werd ruim 16.000 kilo drugs onderschept en tot nu toe dit jaar 5.000 kilo. In het kader van hoofdtak 3 wordt 20 tot 25 keer per jaar bijstand verleend. In de briefing werden met de Kamervoorzitters de diverse dreigingen besproken, alsmede het beleid en de inzet daarop.

Daarna verplaatste het gezelschap zich naar gebouw Lamunchi waar gezamenlijk de middagmaaltijd werd genoten. Thema van het gesprek in deze lunchsessie was de rechtshandhaving en justitieketen in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Aan het gesprek werd deelgenomen door CZMCARIB/Directeur KWCARIB, Commandeur Hansen, Hoofd Recherchesamenwerkingsteam, mw. Rietstra, Procureur Generaal Curaçao, dhr. Schoop, CKMAR, luitenant-kolonel Smit, en de President van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, dhr. De Kort. Omdat de Voorzitters aparte bezoeken aflegden aan de marine en kustwacht in het Caribisch gebied en aan het RST focuste het gesprek zich met name op de werkzaamheden van het Gemeenschappelijk Hof, het Openbaar Ministerie en de Koninklijke Marechaussee. Gevraagd naar de uitdagingen waarmee het Gemeenschappelijk Hof wordt geconfronteerd, wees de President op het feit dat circa 30 rechters afkomstig zijn uit Nederland. Als er dus een gebrek aan rechters in Nederland zou ontstaan, heeft dat consequenties voor het functioneren van het Hof. Ook wees hij op het feit

dat Verdragen soms geen medegelding hebben in alle vier de landen, wat leidt tot verschillende juridische regimes. De Commandant van de KMAR wees op de uitdagingen die de samenwerking binnen de justitiële keten voor zijn organisatie biedt. De Procureur-Generaal staat aan het hoofd van de OM's van de landen Curaçao, Sint Maarten en Nederland voor wat betreft Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Procureur Schoop onderstreepte de goede samenwerking met het OM in Nederland en met de Nederlandse departementen, maar was overigens van mening dat de afhankelijkheid van Nederland van de drie OM's waar hij verantwoordelijk voor is nog beter op het vizier moet komen.

Na afloop van het gesprek werden de Kamervoorzitters rondgeleid over het terrein van de marine- en kustwachtbasis Parera.

Het laatste onderdeel van het programma op woensdag 30 april betrof een werkbezoek aan het Recherchesamenwerkingsteam (RST). Het RST betreft een samenwerkingsverband van Nederland, Caribisch Nederland (Bonaire, Saba en Sint Eustatius), Aruba, Curaçao en Sint Maarten. In dat verband werken de (ei)landen samen op het gebied van de recherche, gericht op de aanpak van grensoverschrijdende en rechtsorde schokkende criminaliteit. Dit doen ze onder andere door capaciteit en expertise beschikbaar te stellen, en de gezamenlijke verwerking van informatie te verbeteren. Dit alles is vastgelegd in «het Protocol Recherchesamenwerking», dat in 2019 voor het laatst werd gewijzigd. Het RST werkt samen met opsporingsdiensten, landelijke politiekorpsen, landsrecherches, openbare ministeries en andere rechtshandhavingpartners en financial intelligence units. Het RST doet datgene wat op lokaal niveau moeilijk of niet haalbaar is. Het heeft vier taken: (1) het verrichten van onderzoeken, (2) het beschikbaar te stellen van capaciteit aan lokale korpsen, (3) het beschikbaar te stellen van expertise en (4) het leveren van een bijdrage aan de gezamenlijke verwerking van informatie. De organisatie telt 134 fte en valt onder het beheer van de Nationale Politie. Ruim 80% van het personeel is afkomstig van Nederlandse politiekorpsen en een aantal vanuit andere (Nederlandse) diensten zoals het FIOD. De overige medewerkers zijn lokaal geworven. Het RST rapporteert aan het JVO, het halfjaarlijks overleg tussen de vier Ministers van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Nederland.

Donderdagochtend 1 mei 2025 voerden de Kamervoorzitters een gesprek met de demissionair Minister-President van Curaçao, dhr. Pisas, en zijn staf. De partij MFK van de demissionair Minister-President heeft een ruime overwinning geboekt bij de verkiezingen van 13 van 21 Statenzetels en inmiddels is er een formateur benoemd door de Gouverneur. Dhr. Pisas blikte terug op wat zijn kabinet (kabinet-Pisas II) de afgelopen jaren tot stand had gebracht en benoemde als voornaamste uitdagingen voor de toekomst onder andere de vergrijzing, de gezondheidszorg en de armoedebestrijding. Circa 30% van de Curaçaose bevolking leeft onder de armoedegrens. De aanpak van dit probleem op lange termijn zou zich moeten richten op onderwijs (onder andere betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt) en diversificatie van de economie. Er zouden beter betaalde banen moeten worden gecreëerd. Ook met een nieuw kabinet wil hij blijven inzetten op goede relaties met Nederland en binnen het Koninkrijk, gebaseerd op gelijkwaardigheid en het nakomen van onderlinge afspraken. Een ander onderwerp dat ter sprake kwam was de geopolitieke situatie en de betekenis daarvan voor Curaçao. Ook werd kort gesproken over de financiële situatie van het Curaçao Medical Center.

Na dit ontbijtgesprek kreeg de delegatie een rondleiding door de wijk Otrabanda (Papiamentu voor «De andere kant») van Willemstad. De wijk ontstond aan de overkant van de Sint Annabaai in de achttiende eeuw,

omdat er op Punda te weinig ruimte was om te bouwen. In de achttiende en negentiende eeuw vestigden zich veel arbeiders hier. In de twintigste eeuw verpauperde de wijk. In de jaren negentig van de vorige eeuw startten de herstelwerkzaamheden, mede dankzij initiatieven van de Nederlandse zakenman en filantroop Jacob Gelt Dekker (1948–2019). Het herstel en de revitalisatie zetten zich ook in deze eeuw voort. Er ontstaat nieuwe bedrijvigheid in de wijk, oude panden worden hersteld en krijgen een nieuwe bestemming en ook het culturele leven krijgt een impuls. De delegatie vertrok vanaf de Breedestraat, werd rondgeleid rondom het complex Kurá Hulanda, en wandelde onder andere door de IJzerstraat. In de wijk is veel «street art» te vinden dat is gemaakt in het kader van het Kaya Kaya («van straat tot straat») Festival. Het Kaya Kaya Festival is een evenement voor de wijkgemeenschap. Mensen komen bij elkaar en maken muziek, kunst en schrijven geschiedenis. Elk half jaar pakken ze een plek in de wijk aan om een prachtig kunstwerk te maken. Na deze rondwandeling onder leiding van een gids, bezocht de delegatie het museum Kurá Hulanda, waar de delegatie uitleg kreeg over de betekenis van het koloniale en slavernijverleden van Curaçao.

Aansluitend bezochten de beide Kamervoorzitters het monument ter nagedachtenis aan Tula, de leider van de Curaçaose slavenopstand in 1795. Het is geplaatst in het Parke di Lucha pa Libertat («het Park van de Vrijheidsstrijd»), de plek waar Tula werd gemarteld en gedood door het koloniale bewind, en zijn stoffelijke resten in zee werden gegooid. In 2010 werd hij uitgeroepen tot nationale held van Curaçao en in 2023 werd hij door de Nederlandse regering officieel gerehabiliteerd. Ieder jaar wordt op Curaçao de opstand herdacht en worden de leiders en met name Tula geëerd, waardoor het ook wel de «Tula herdenking» of «Dag van Tula» (17 augustus) wordt genoemd.

Het laatste programmaonderdeel op Curaçao betrof een gesprek van de Kamervoorzitters met dhr. Negrón, Chargé d' Affaires van de Verenigde Staten in Willemstad. Dhr. Negrón vervult de taken van Consul-Generaal en Chef van de Missie, terwijl Consul-Generaal dhr. McNamara tijdelijk de leiding heeft van de Amerikaanse ambassade in Bogota. De Verenigde Staten en het Koninkrijk der Nederlanden hebben gedeelde belangen in de regio, zoals de strijd tegen de georganiseerde misdaad (waaronder drugshandel) en het tegengaan van irreguliere migratie. Met dhr. Negrón bespraken de Kamervoorzitters de samenwerking tussen de VS en het Koninkrijk. Er werd stilgestaan bij de snel veranderende geopolitieke situatie en wat dit betekent voor de Caribische regio. Er werd onder andere van gedachten gewisseld over de situatie in Venezuela, in Haïti en gesproken over de Chinese invloed in de regio.

BONAIRE

Aansluitend vloog de delegatie naar Bonaire, waar zij op het vliegveld hartelijk werden ontvangen door de Gezaghebber van Bonaire, dhr. Soliano, de waarnemend Rijksvertegenwoordiger.

In de namiddag van donderdag 1 mei 2025 ontving de delegatie een briefing door de waarnemend Rijksvertegenwoordiger, dhr. Jan Helmond. Hij schetste voor de Kamervoorzitter de ontwikkelingen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba op terreinen als zorg, onderwijs, sociale zekerheid, justitie en infrastructuur in de afgelopen jaren. De Kamervoorzitters brachten in het gesprek onderwerpen naar voren als de status van de eilanden als openbare lichamen, de eilandelijke taken en de middelen die daarvoor beschikbaar zijn. Ook werd stilgestaan bij de rol van de (waarnemend) Rijksvertegenwoordiger.

Vrijdagochtend 2 mei 2025 voer de delegatie met STINAPA langs de westkust van Bonaire. STINAPA is een niet-gouvernementele non-profitorganisatie die verantwoordelijk is voor het beheer van de nationale parken op Bonaire. Dit betreft zowel het Washington Slagbaai National Park (op land; ruim 5.600 hectare) als het Bonaire National Marine Park (op zee; ruim 2.700 hectare). STINAPA is door de overheid van Bonaire belast met het beheer, de bescherming, het herstel en de bevordering van, en het inlichten over de rijkdommen, biodiversiteit en waarden van de Bonairiaanse natuur. Tijdens de excursie werd onder andere gesproken over de snelle groei van Bonaire en de consequenties die dit heeft voor natuur en milieu. Ook werd gesproken over de consequenties van klimaatverandering voor het eiland, waaronder de zeespiegelstijging en het afsterven van koraal.

Aansluitend brachten de Voorzitters en staf een bezoek aan de multinational Cargill, een bedrijf dat zout wint op Bonaire. Cargill heeft een vrij groot Bonairiaans gebied (13% van het totale landoppervlak van het eiland) onder zijn beheer, en heeft 42 medewerkers in dienst. Vanwege de schaal van het eiland is het voor het bedrijf uitdagend om voldoende gekwalificeerd personeel te vinden, met name technici en ingenieurs. De erfpachtovereenkomst met het Openbaar Lichaam Bonaire (OLB) loopt af in mei 2025, maar zal naar verwachting worden voortgezet. Het bedrijf probeert zo veel mogelijk terug te geven aan het eiland, bijvoorbeeld door het sponsoren van projecten rondom de publicatie van meer Papiamentstalige kinderboeken. Het door Cargill geproduceerde zout wordt naar acht verschillende landen getransporteerd. Het is van hoge kwaliteit, niet voor consumptie, maar voor industrieel gebruik. De delegatie werd rondgeleid over het bedrijf en bij de zoutpannen.

Daarop verplaatste de delegatie zich per bus via de zuidpunt van het eiland, waar ze ook de negentiende-eeuwse slavenhuisjes bezocht, langs de mangroven bij Lac Bay naar Kralendijk, waar de Kamervoorzitters een gesprek hadden met de Gezaghebber van Bonaire, dhr. Soliano. In het gesprek, beklemtoonde de Gezaghebber het belang van goede relaties gebaseerd op kennis, wederzijds respect en vertrouwen. Aansluitend had de delegatie een werklunch met leden van de Eilandsraad en het Bestuurscollege. In een-op-een-gesprekken wisselden delegatieleden, politici en bestuurders van gedachten over actuele onderwerpen die spelen op Bonaire. Aan het slot van de bijeenkomst werd geconcludeerd dat het nuttig is deze gesprekken ook in toekomst voort te zetten, bijvoorbeeld in het verband van de commissies Koninkrijksrelaties van beide Kamers en in bilaterale contacten met Kamerleden.

Daarna volgende een bezoek aan de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland (JICN). De JICN valt sinds 10 oktober 2010 onder het beheer van DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen), een uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van J&V. De locatie Bonaire is zowel een huis van bewaring als een gevangenis voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Er is capaciteit voor 137 gedetineerden. Het huidige complex werd in november 2018 geopend, ter vervanging van de oude justitiële instelling.

JICN werkt nauw samen met verschillende (keten)partners zoals politie, het Openbaar Ministerie, de reclassering, Forma en zorgorganisaties (o.a. verslavingszorg) om ervoor te zorgen dat het aantal herhaaldelicten afneemt.

Tijdens de detentie biedt de JICN gedetineerden de mogelijkheid om zichzelf te ontwikkelen. Dit kan door middel van opleidingen, leerwerktrajecten en arbeid. Het programma draagt de naam «Ban pa Kambio» («We gaan voor verandering») in samenwerking met opleidings-

instituut Fundashon Forma. Zo kunnen gedetineerden opleidingen volgen (groen, bouw, horeca, maar ook Nederlands, Engels en alfabetisering) en certificaten (MBO1 en MBO2) behalen, wat – na detentie – hun kansen op de arbeidsmarkt vergroot. Desgevraagd werd in het gesprek duidelijk dat JCIN aanloopt tegen de grenzen van de detentiecapaciteit. De detentiecapaciteit groeit niet even hard mee met de uitbreiding van de opsporingscapaciteit. 30–40% van de detentiecapaciteit wordt ingenomen door Venezolaanse drugsmokkelaars.

Met het bezoek aan JICN werd het werkbezoek beëindigd en vloog de delegatie die avond terug naar Nederland.

Programma kennismakingswerkbezoek aan Aruba, Curaçao en Bonaire van de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal

27 april–3 mei 2025

ZONDAG 27 APRIL 2025

17:55 uur

Aankomst Aruba

MAANDAG 28 APRIL 2025

07:30–08:45 uur

Ontbijtbriefing door de plaatsvervangend Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba (VNO)

09:00–09:45 uur

Gesprek met de Gouverneur van Aruba, Z.E. dhr. Boekhoudt

10:00–11.00 uur

Gesprek met de Minister-President van Aruba, dhr. Eman, en vicepremier en Minister van Koninkrijksrelaties, mw. Croes

12:15–13:30 uur

Lunch met de Statenvoorzitter, dhr. Sneek, en de vier fractievoorzitters in de Staten

14:00–15:00 uur

Bezoek aan EPB-school San Nicolas in aanwezigheid van de Minister van Onderwijs, mw. Croes

15:15–16:15 uur

Bezoek aan Instituto Medico San Nicolas (ImSan)

16:30–17:30 uur

Bezoek aan Zorgcentrum San Nicolas: Nos Neishi (Stichting Algemene Bejaardenzorg Aruba)

DINSDAG 29 APRIL 2025

08:00–09:15 uur

Ontbijt met ondernemers, actief in het revitaliseren van de binnenstad van Oranjestad, met deelname van de Minister van Financiën, Economische Zaken en Primaire Sector, dhr. Wever

09:30–10:15 uur

Bezoek aan Guarda Nos Costa

10:30–11:30 uur

Bezoek aan Nationaal Archief van Aruba

13:00 uur

Vertrek vlucht naar Curaçao

14:30–15:15 uur

Briefing door waarnemend Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten (VNW) en de Speciaal Vertegenwoordiger Benedenwindse eilanden van het Ministerie van Buitenlandse Zaken

16:30–17:15 uur

Ontmoeting met de Gouverneur van Curaçao, H.E. mw. George-Wout

WOENSDAG 30 APRIL 2025

09:45–10:30 uur

Ontmoeting met de Statenvoorzitter, mw. America-Francesca, en leden van de commissie Rijksaangelegenheden, Interparlementaire Relaties en Buitenlandse Betrekkingen van de Staten van Curaçao

10:45–11:45 uur

Command briefing geopolitiek door de Commandant der Zeemacht in het Caribisch gebied en Directeur Kustwacht Caribisch gebied, Commandeur Hansen

12:00–13:30 uur

Lunch justitieketen en rechtshandhaving met CZMCARIB/Directeur KWCARIB, Commandeur Hansen, Hoofd Recherchesamenwerkingsteam (RST), mw. Rietstra, Procureur Generaal Curaçao, dhr. Schoop, C KMar, luitenant-kolonel Smit, President Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba, dhr. De Kort

13:30–15:00 uur

Rondleiding over de Kustwacht- en marinebasis Parera

15:30–16:30 uur

Bezoek aan RST met presentatie bestrijding ondermijning en grensoverschrijdende, georganiseerde misdaad

DONDERDAG 1 MEI 2025

08.15–09.00 uur

Gesprek met de Minister-President van Curaçao, dhr. Pisas, en staf

09:15–10:00 uur

Rondleiding met dhr. Schoop door de gerenoveerde wijk Otrobanda

10:00–10:30 uur

Rondleiding door het Antropologisch Centrum Kura Hulanda over koloniale en slavernijverleden

10.30–10.45 uur

Bezoek aan het monument ter nagedachtenis aan Tula

12:00–13:00 uur

Lunchgesprek met VS-Consul (Chargé d' Affaires), dhr. Negron en staf

14:30 uur

Vlucht naar Bonaire

16:00–16:45 uur

Briefing door waarnemend Rijksvertegenwoordiger, dhr. Helmond

VRIJDAG 2 MEI 2025

08:30–10:00 uur

Rondvaart met uitleg door medewerkers STINAPA langs westkust Bonaire

10:30–12:00 uur
12:30–13:00 uur
13:00–14:30 uur
15:00–16:30 uur
21:15 uur

Bezoek bij Cargill Bonaire (zoutwinning)
Gesprek met Gezaghebber, dhr. John Soliano
Lunch met het Gezaghebber, Bestuurscollege en Eilandsraad
Bezoek aan Justitiële Inrichting Caribisch Nederland (JCIN)
Vlucht naar Amsterdam